

EMPIRISMUS
ASOCIANISMUS

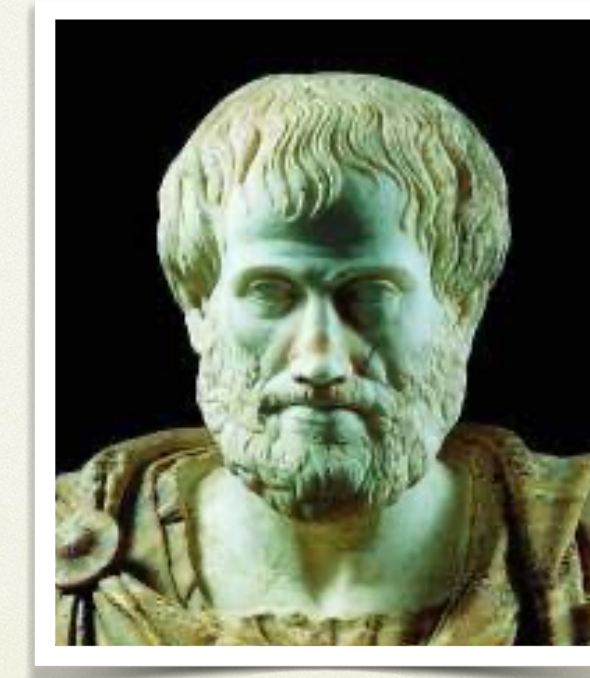
ANGLICKÝ EMPIRISMUS

- Doba od konce sedmnáctého a po celé osmnácté století patří anglickému empirismu, který zdůrazňuje jako nejdůležitější činitel utváření duševního života člověka jeho individuální zkušenost.
- Charakteristika empirismu od Ubalda Nicoloy:
 - nominalizmus a kondicionalizmus: *“Pojmy a slova používaná v jazyce nevyjadřují žádnou metafyzickou realitu, jsou to pouze konvenční znaky, libovolně zvolené a prchavé, které označují určité psychické obsahy”*;
 - psychický asociativizmus: *“Mysl pracuje s jednoduchými idejemi tak, že vytváří složité struktury přiřazováním (asociacemi) na základě podobnosti, či souvislosti”*;
 - psychický atomizmus: *“Podle něho může být každá složitá myšlenka redukována na jednoduché molekulární prvky”*

DŮLEŽITÉ POSTAVY

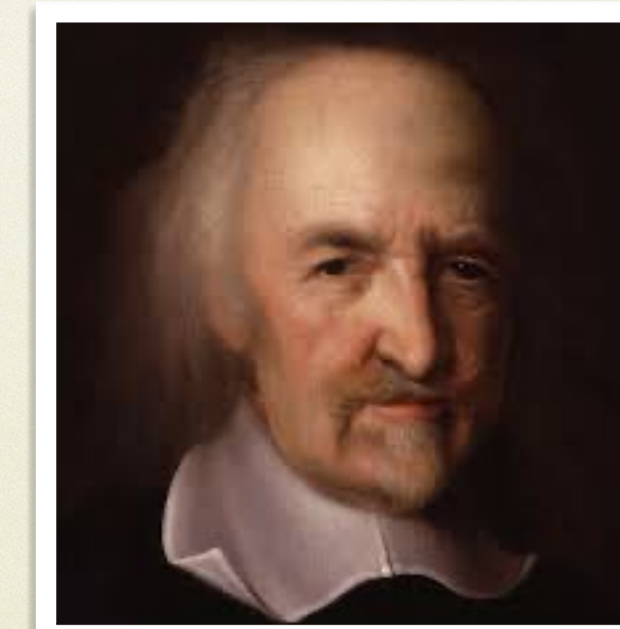
- **předchůdci**

- Aristoteles (384 - 322 př.n.l.)

- **empirismus**

- Francis Bacon (1561 - 1626)

- Thomas Hobbes (1588 - 1679)

- John Locke (1632 - 1704)

- George Berkeley (1685 - 1753)

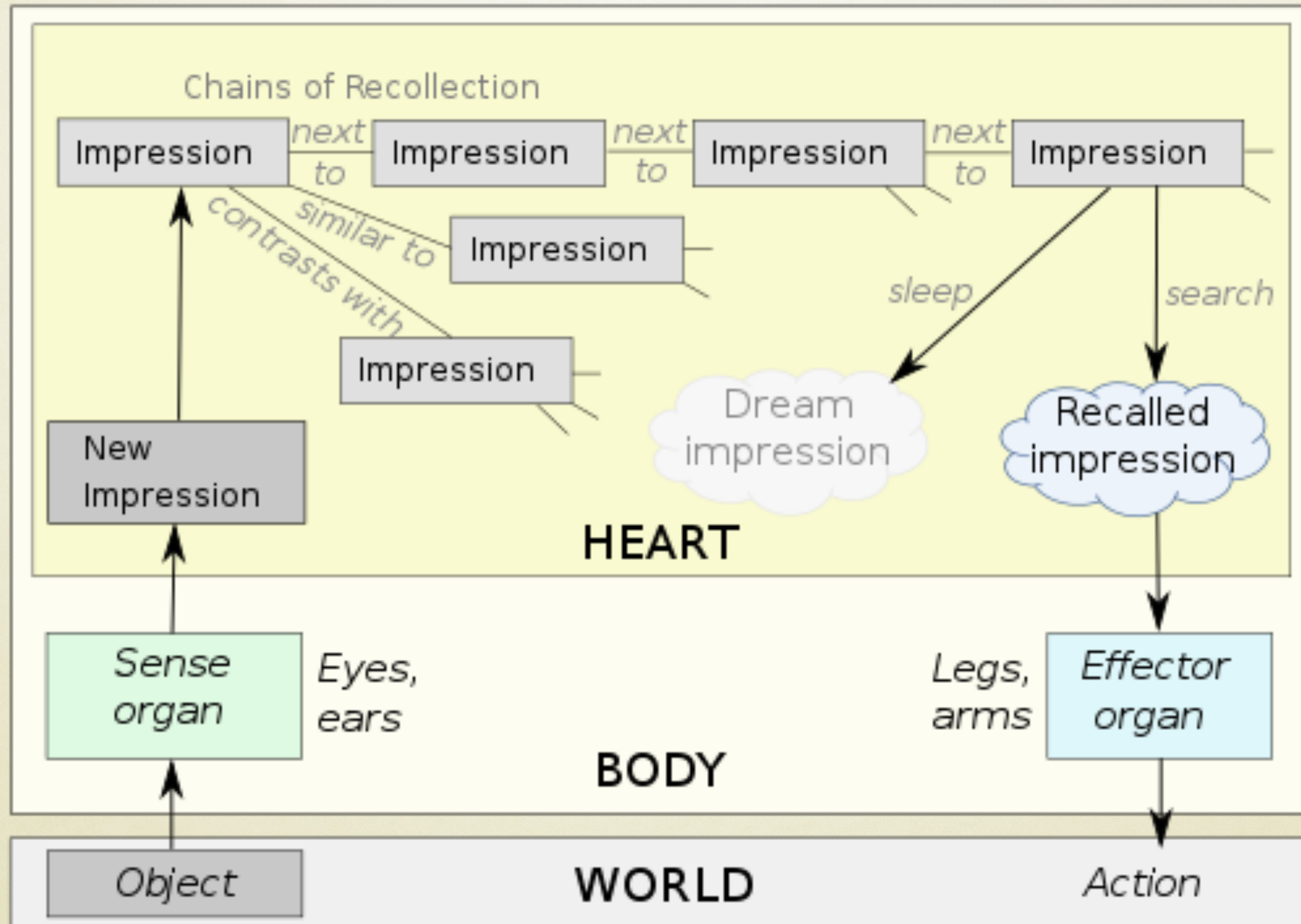
- - mysl rozeznává v řadě předmětů podobnosti a z těchto společných znaků vytváří “všeobecný pojem”
- V Aristotelově psychologii jsou nejasnosti a nerozhodnosti, i když se v ní nacházejí mnohé zajímavé pasáže: je zde zdůrazňována role zvyku, jenž je tu poprvé nazýván druhou přirozeností, a zákony asociací, ačkoliv nerozvinuté, zde nacházejí definitivní formulaci.

Will Durant

zákon podobnosti (pohled na obraz známého malíře – vybaví se jeho další díla) (když jsou dvě věci navzájem velmi podobné, myšlenka na jednu často vyvolá myšlenku na druhou. Například, když přemýšlíme o kávě, často myslíme i na čaj.

zákon kontrastu myšlenka na něco pravděpodobně vyvolá myšlenku na přímý opak. Například, když uslyšíme slovo „horké“, často myslíme na slovo „studené“. (bílá spojena s černou)

zákon dotyku (kontiguity) v prostoru (spojujeme věci, které se vyskytují blízko sebe v čase nebo prostoru. Například, pokud přemýšlíme o hromu, okamžitě uvažujeme o blesku, protože se často vyskytují jeden po druhém.

FRANCIS BACON (1561 - 1626)

- zakladatel empirismu
- ve dvanácti letech - univerzita v Cambridge
- vidí nutnost reformovat vědu
- doprovod velvyslance ve Francii
- stává se politikem a stoupá až k nejvyšším funkcím

Francis Bacon

FRANCIS BACON (1561 - 1626)

- zdrojem poznání má být především smyslová zkušenost (**empirie**), jejíž výsledky opatrně zobecňujeme na úroveň axiomů ...

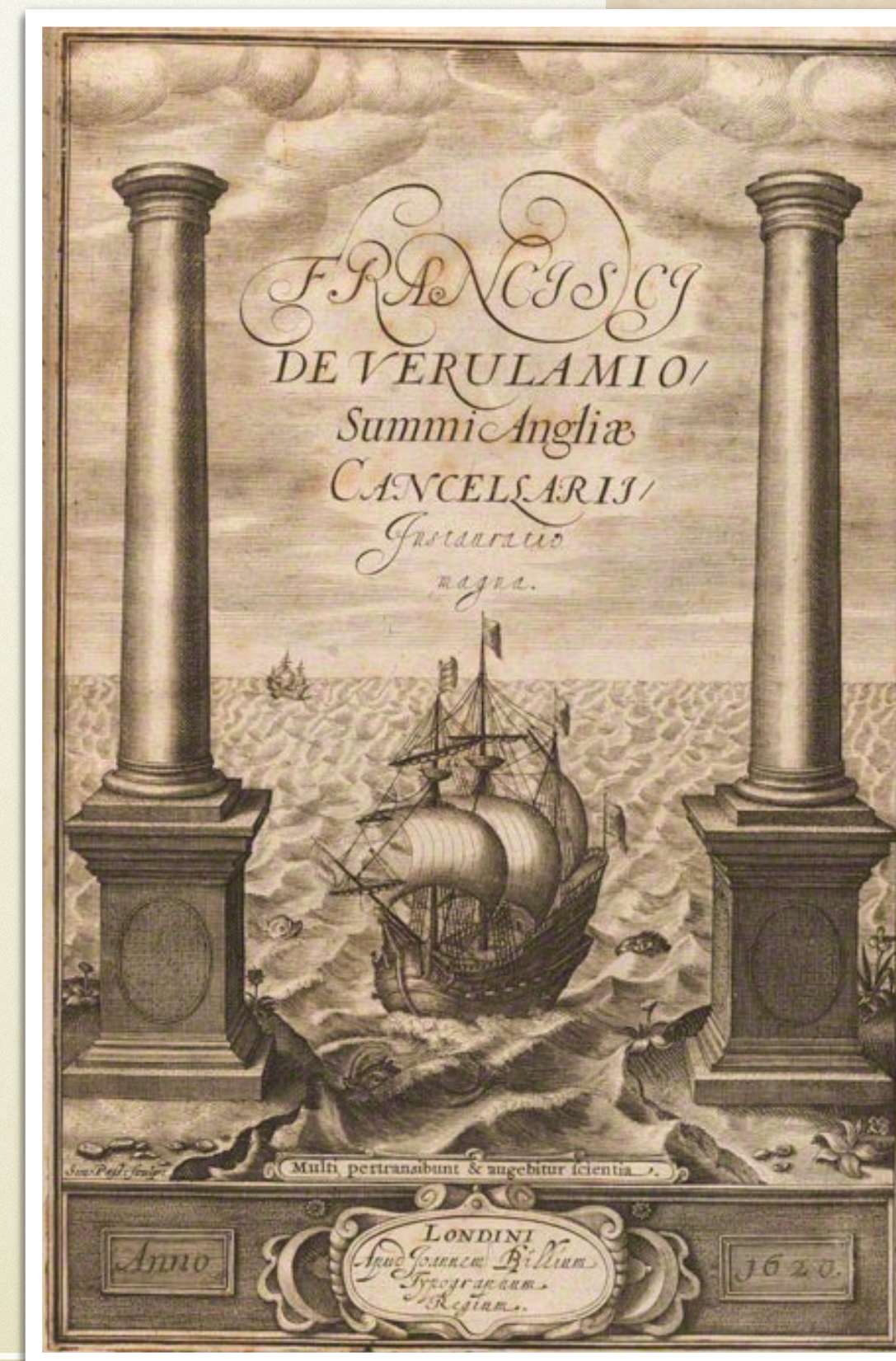
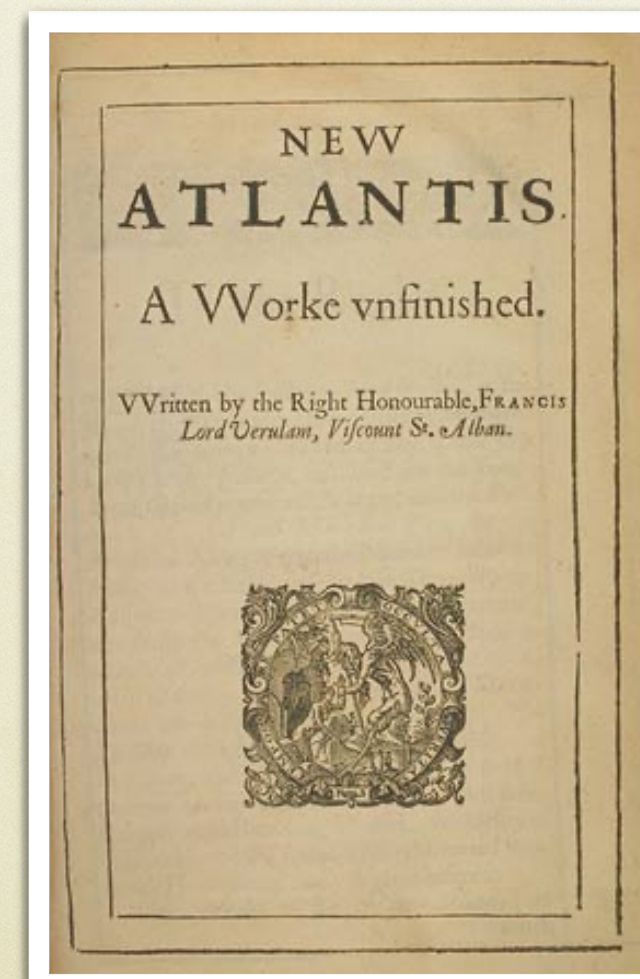
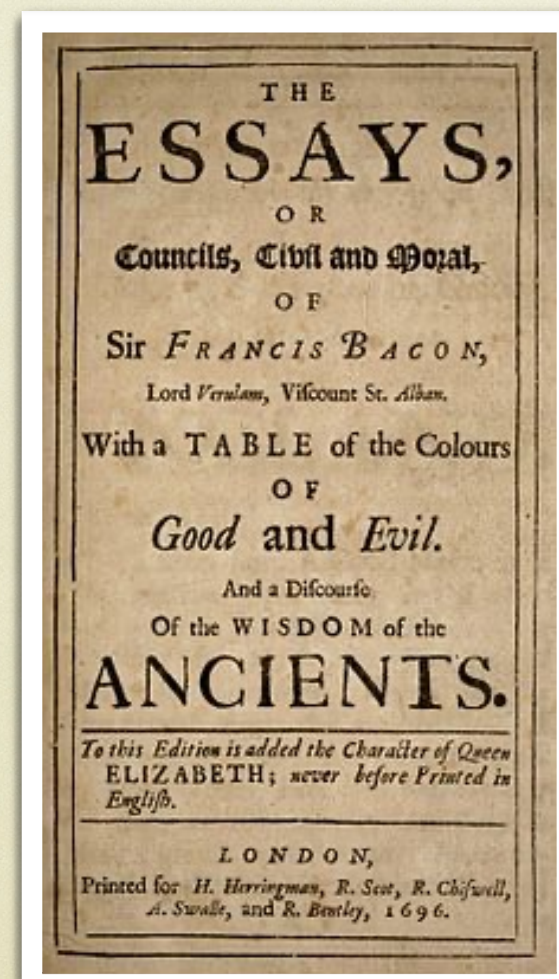
... tedy **induktivní metoda**

- dílo:

- **Novum Organum (1620)**

- **New Atlantis (1626)**

- **Eseje**

FRANCIS BACON (1561 - 1626)

UČENÍ O IDOLECH

- **Idoly jsou překážky objektivního poznání.**
 - 1. Idol lidského rodu (*idola tribus*)
 - 2. Idol jeskyně (*idola specus*)
 - 3. Idol tržiště (*idola fori*)
 - 4. Idol divadla (*idola theatri*)

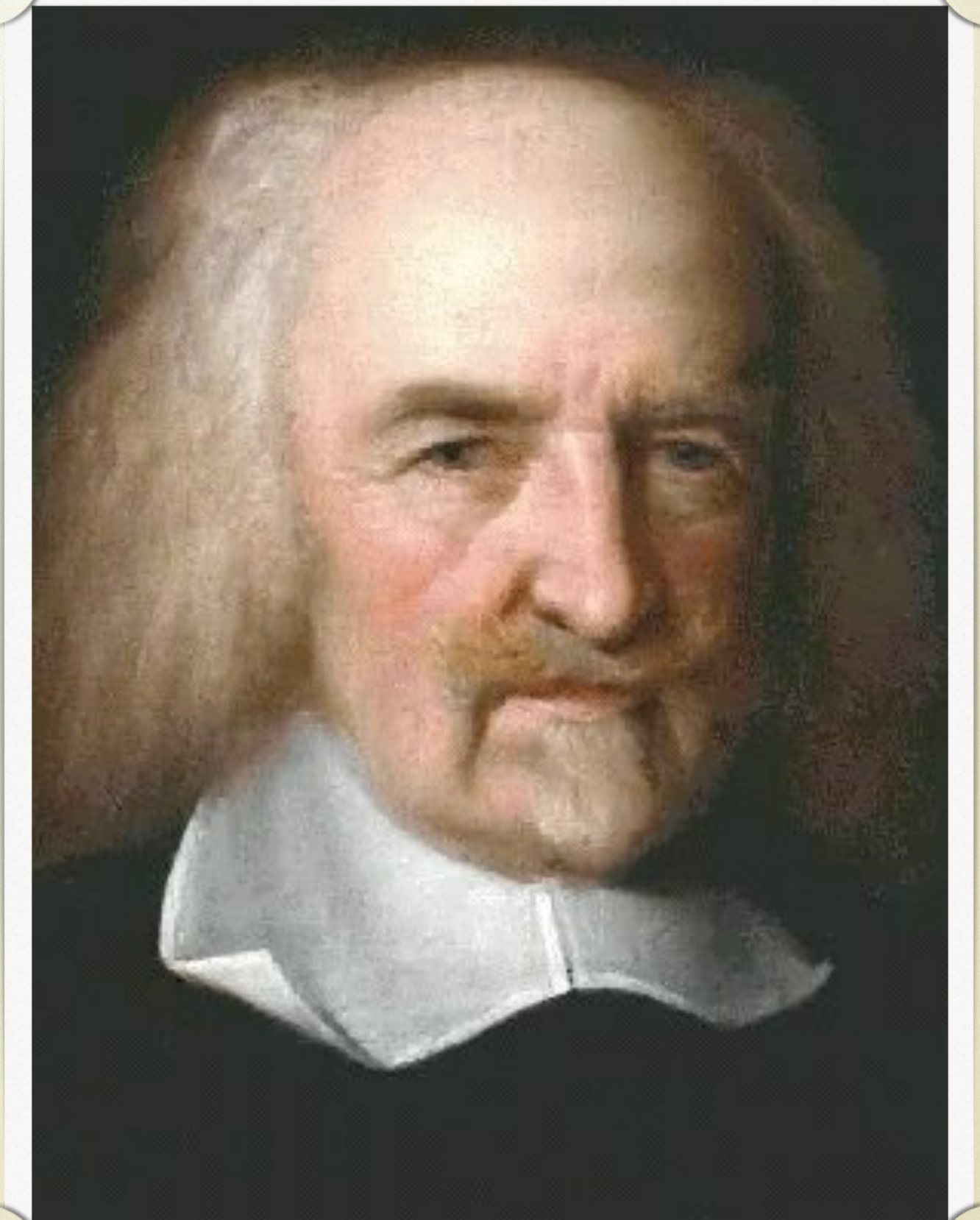
“...přirozené, vrozené nebo získané předsudky člověka, které stojí v cestě poznávání věcí, a proto musí být vyloučeny”

Lidé hledají vědění ve svých vlastních drobných světech, nikoli ve velkém neboli obecném světě. *Herakleitos*

THOMAS HOBBS (1588-1679)

- Politický filozof, spoluzakladatel britského empirismu.
- První z anglických empirických psychologů, první asocianista.

Th. Hobbes

THOMAS HOBBS (1588-1679)

- první pokus vysvětlit, jak se smyslové vjemy mění v myšlenky
- rozlišil **představy prosté** (pamětní) a **složené** (fantazijní)
- princip společného výskytu prvků.
- důsledný materialista - předpokládal, že existuje pouze hmota a neexistuje žádná čistě duchovní bytost, tedy ani Bůh.
- dílo "Leviathan" (1651)

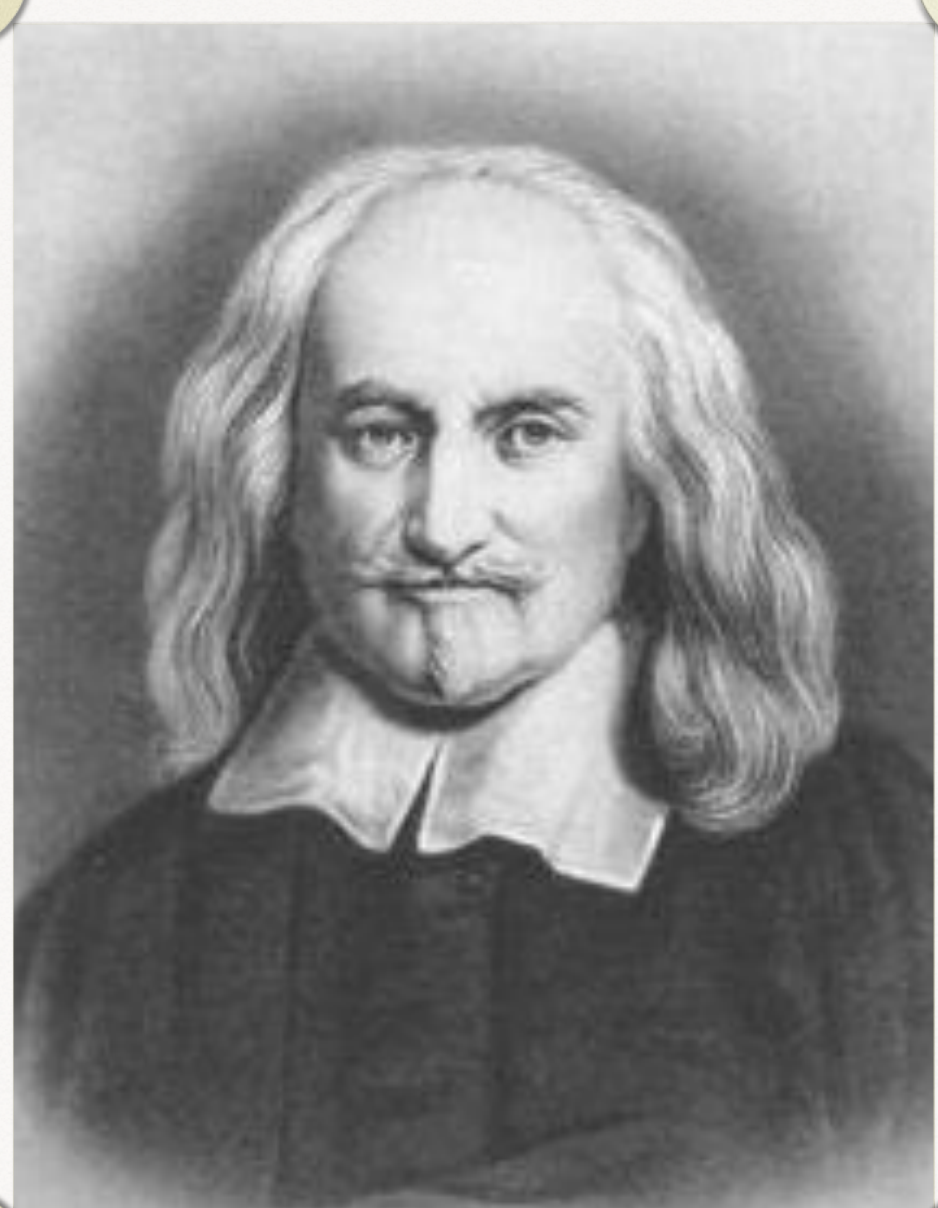

THOMAS HOBBS (1588-1679)

„V době, v níž žijí bez obecné moci, která by je všechny držela na uzdě, se lidé nacházejí v onom stavu, jemuž se říká válka, a to ve válce každého proti každému.“

„Žádosti a jiné lidské vášně nejsou samy o sobě hřích. Nejsou hřích ani samy činy, vycházející z těchto vášní, dokud nebyl vydán zákon je zakazující.“

„V lidské společnosti shledáváme tři hlavní příčiny sporů. První je soutěžení, druhá nedůvěra a třetí touha po slávě.“

- všechny psychické jevy jsou výsledkem pohybu hmoty, které při dráždění lidských smyslů vyvolávají jemné pohyby nervů - která prožíváme jako “zdání” něčeho vnějšího

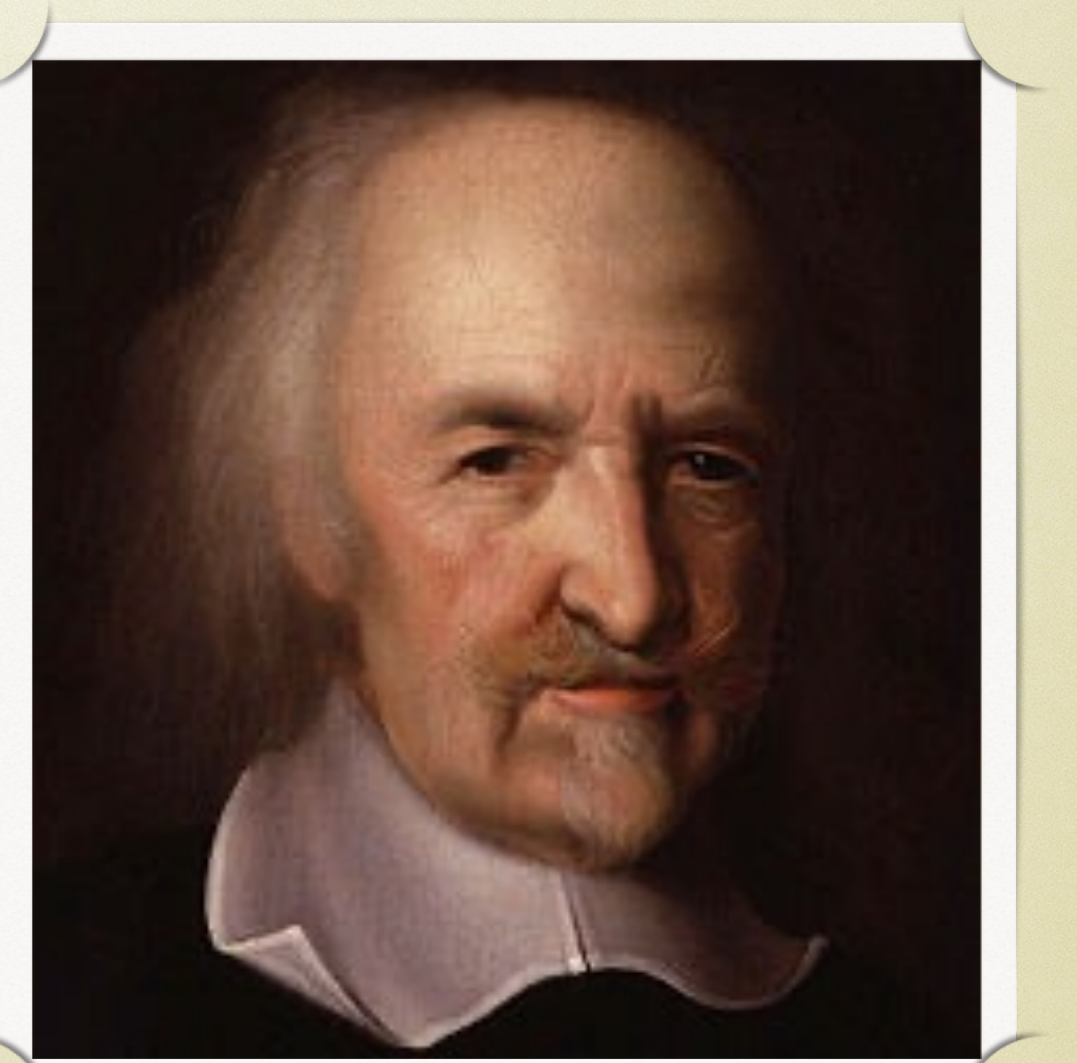
- **teorie imaginace**

představa je ochabující vjem - “I když se předmět odklidí nebo se zavřou oči, zachováváme si dále obraz viděné věci, třeba ovšem kalnější, než když jsme jí viděli přímo”

- * Chceme-li si vybavit obraz dříve viděného předmětu, pak hovoříme o **představách**.

- * Chceme-li vyjádřit, že vjem je starý a minulý, říkáme mu **vzpomínka**.

- * Představa je totéž co vzpomínka, jenže má dvě různá jména podle různého hlediska. Velký počet vzpomínek nebo vzpomínky na mnoho věcí nazýváme **zkušenost**.

JOHN LOCKE (1632-1704)

Nic není v rozumu co nebylo dříve ve smyslech.

Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu

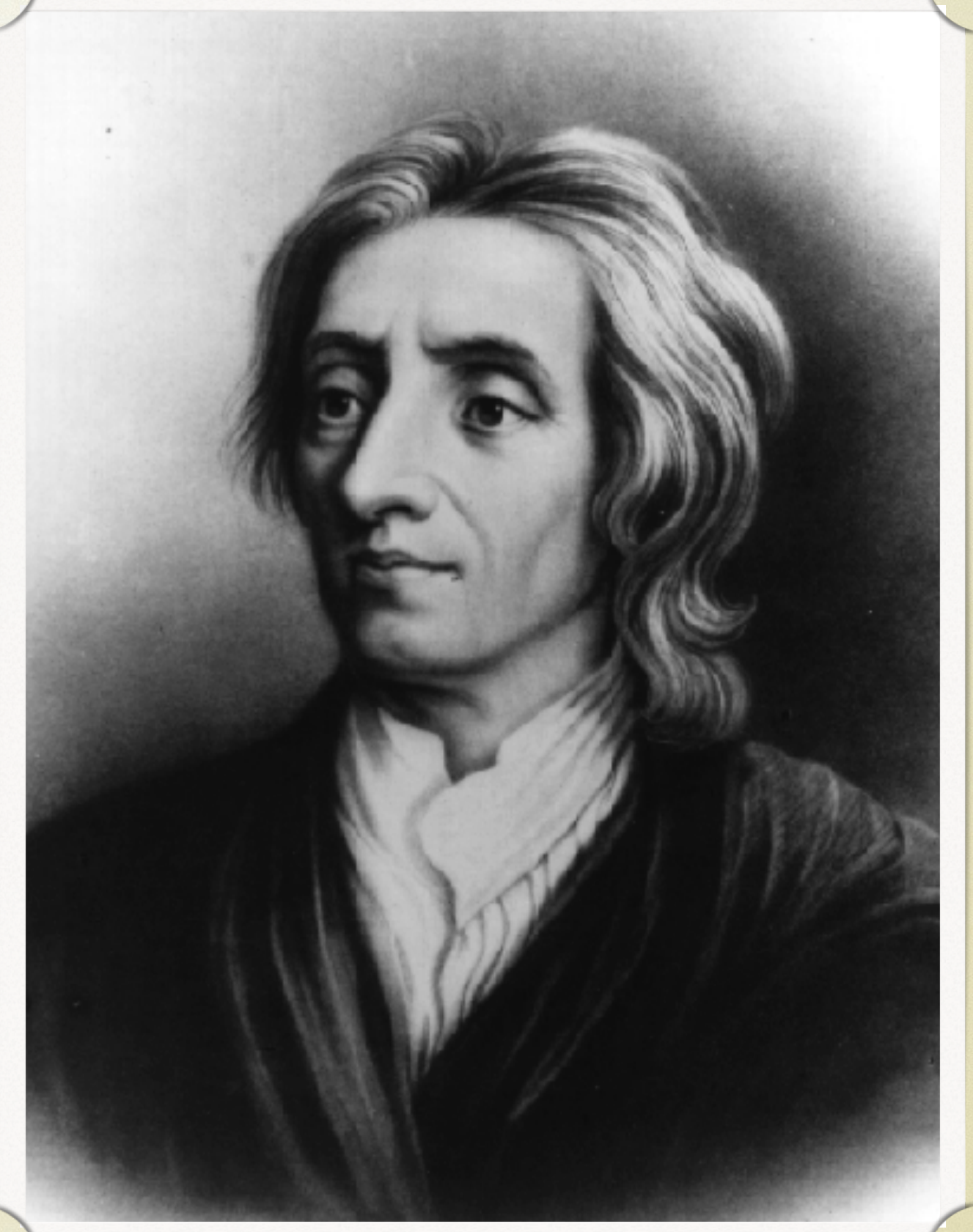
Jsou dva zdroje idejí:

* počitky a reflexe (všechny různé akty naší mysli)

*slovem ideje označuje vše od vjemů
po abstraktní pojmy*

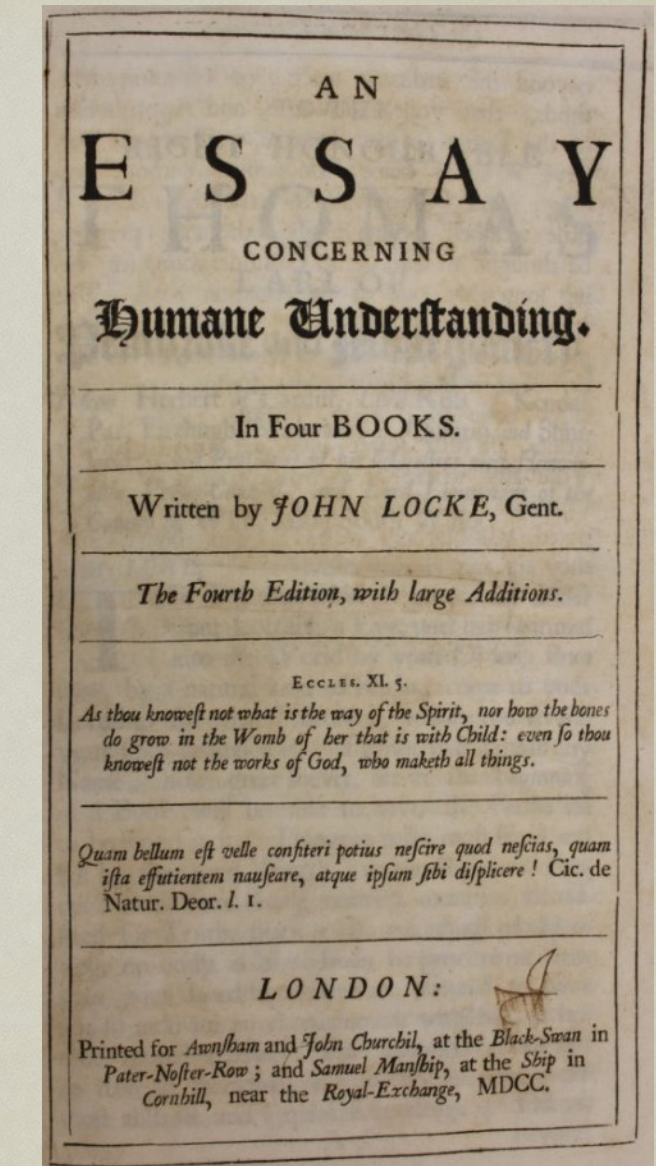
Tabula rasa

John Locke

JOHN LOCKE (1632-1704)

- **Esej o lidském rozumu**
(Essay Concerning Human Understanding)
- empirický přístup
- nic není v rozumu co předtím nebylo ve smyslech
- **primární a sekundární vlastnosti** (kvality) objektů
- nevyjadřuje se explicitně o zákonitostech asociací

GEORGE BERKELEY (1685-1753)

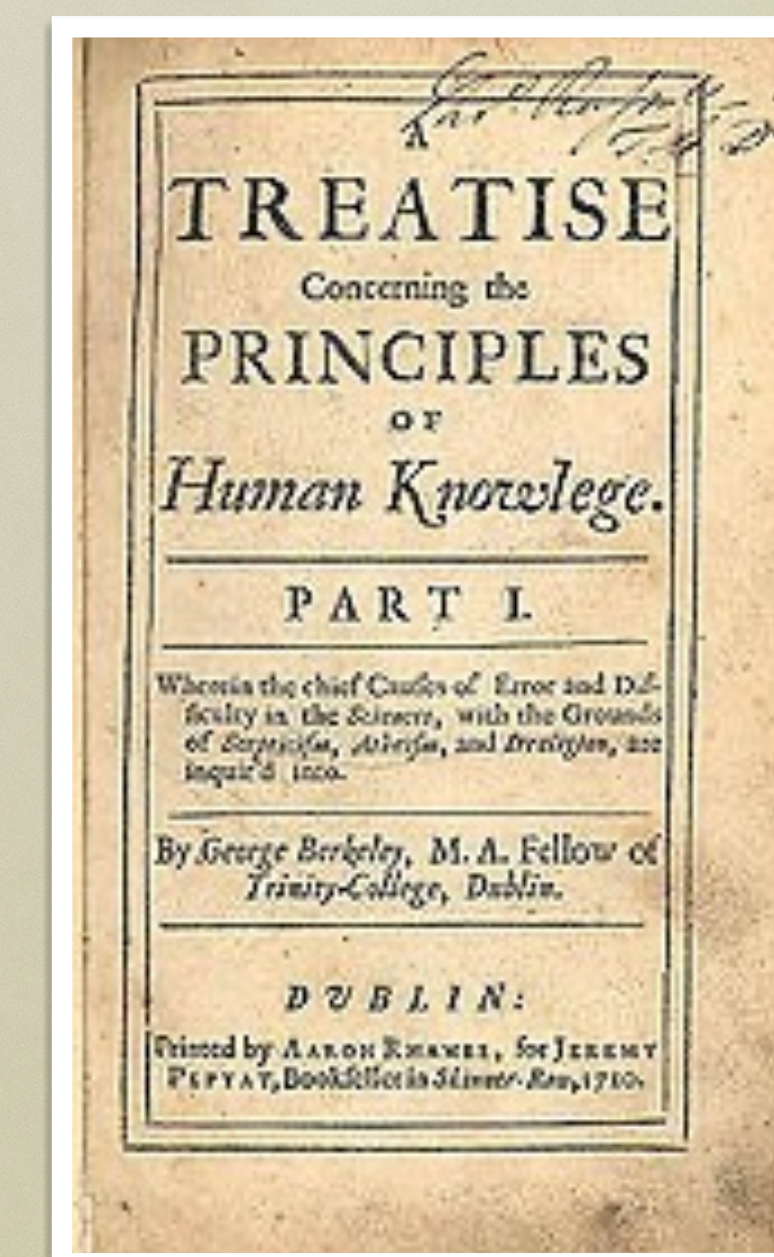
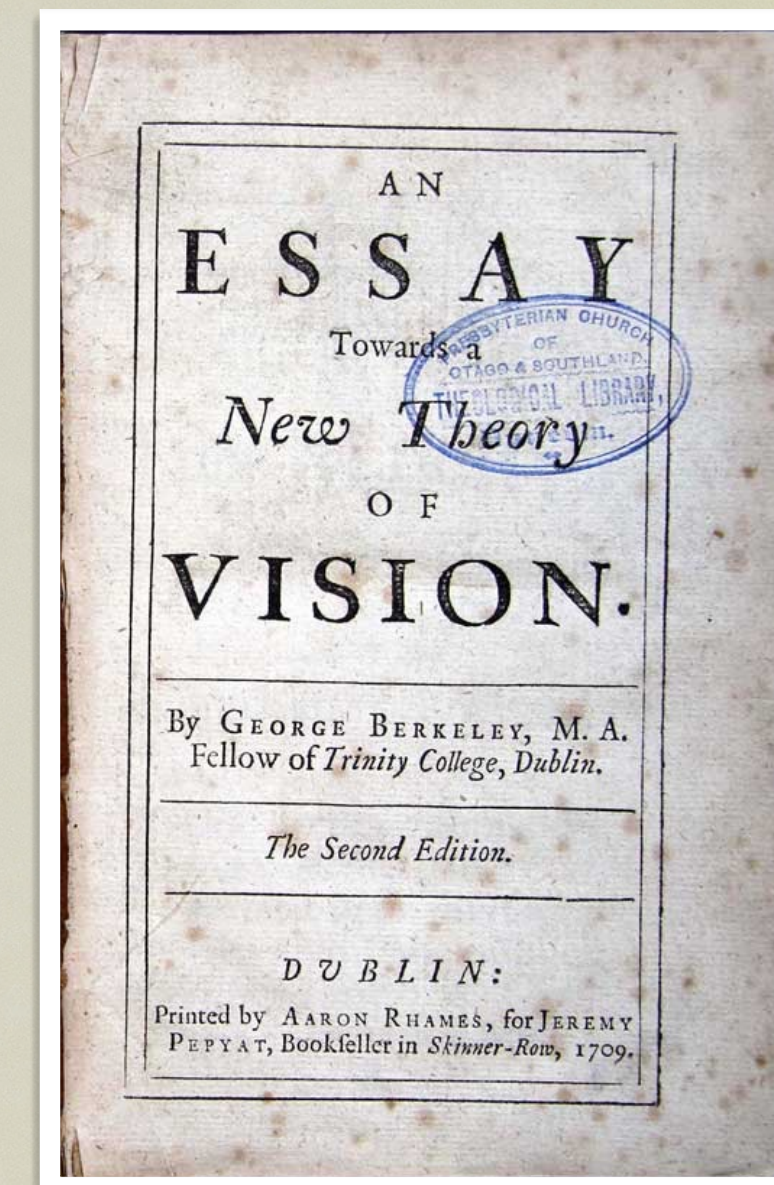
“být znamená být vnímán”
“esse est percipi”

*hmotný předmět existuje pouze tehdy,
je-li vnímán pomocí smyslů*

George Berkeley

- Berkeley soudil, že “se učíme vidět” přesně stejným způsobem, jakým se učíme mluvit a číst.
- **Esej k nové teorii vidění**
- **Pojednání o základech lidského poznání**
- jedinou realitou je pro nás naše mysl – být vnímán znamená být
- popřel Lockovo rozdělení na primární a sekundární vlastnosti

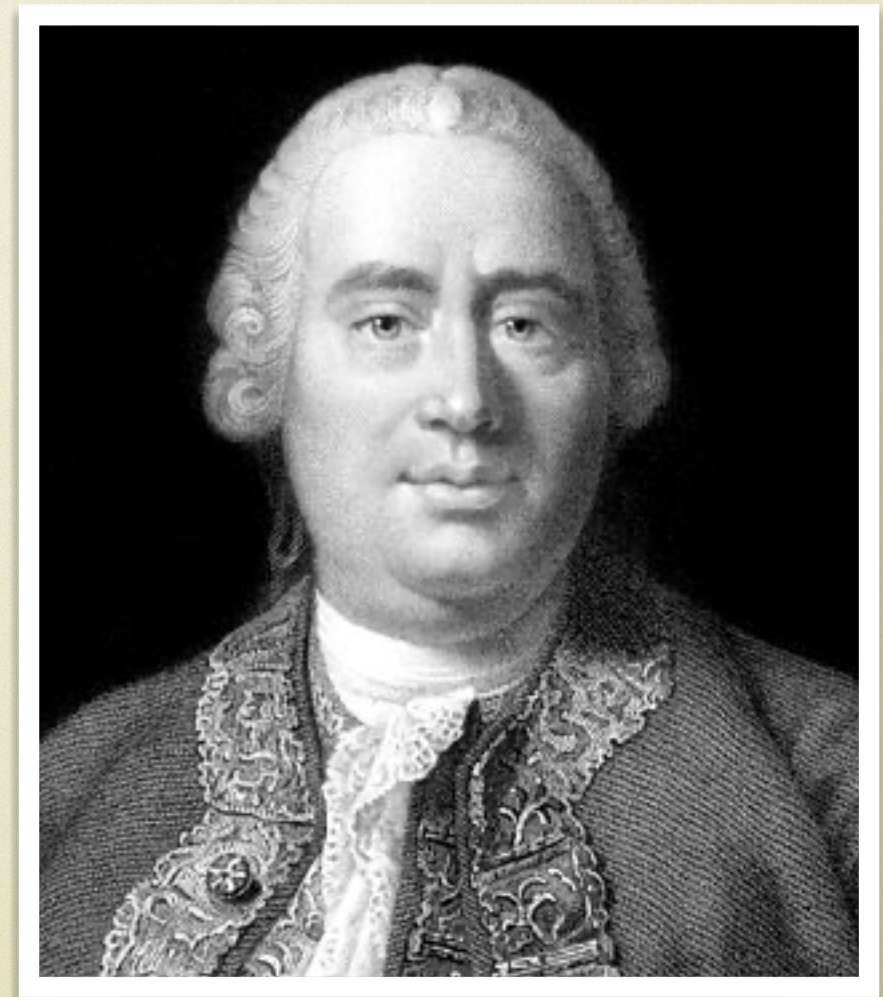
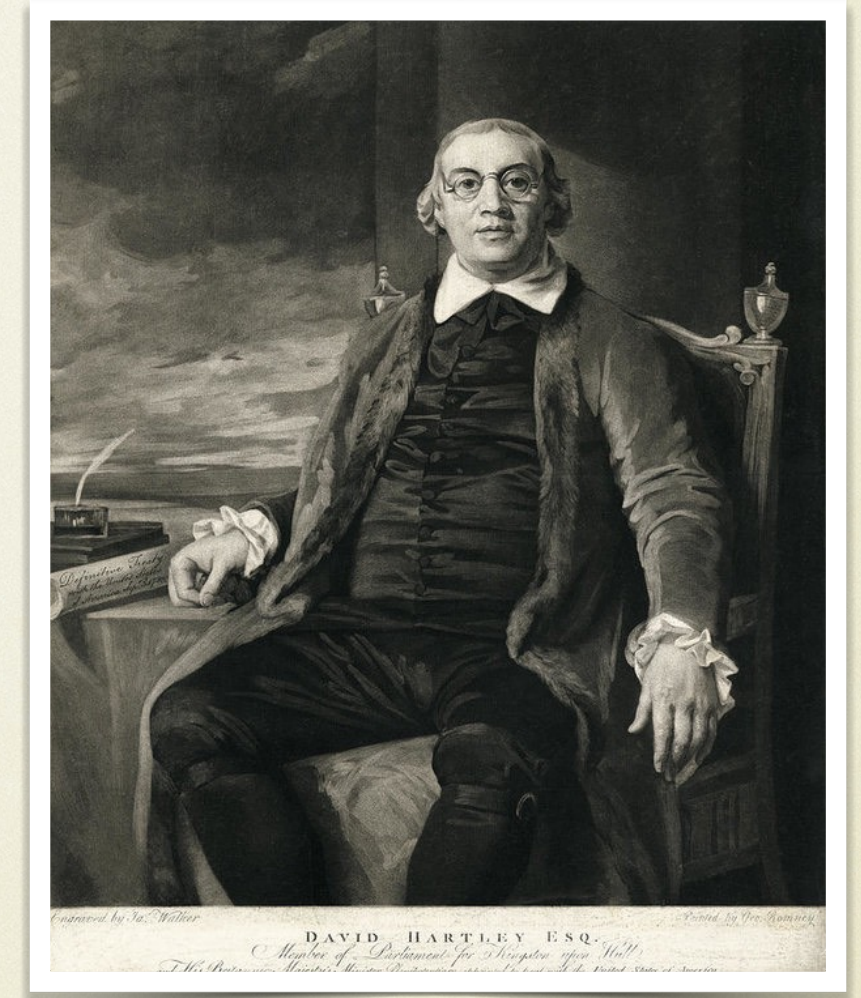

ASOCIANISMUS

DŮLEŽITÉ POSTAVY

- **zakladatelé**

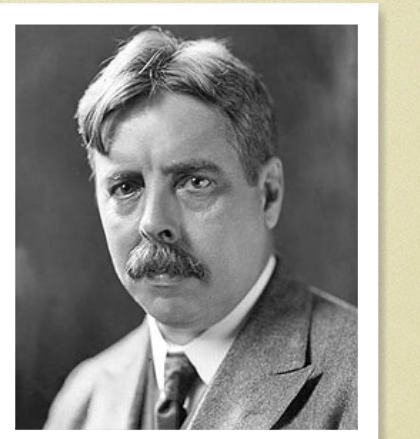
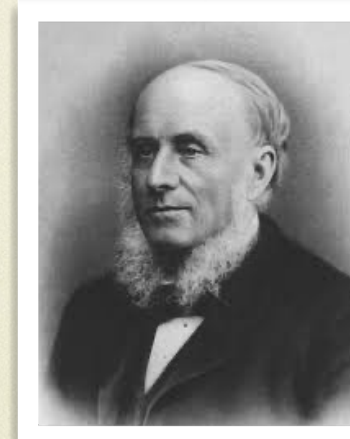
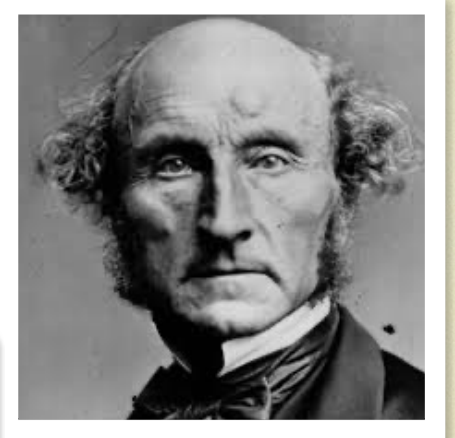
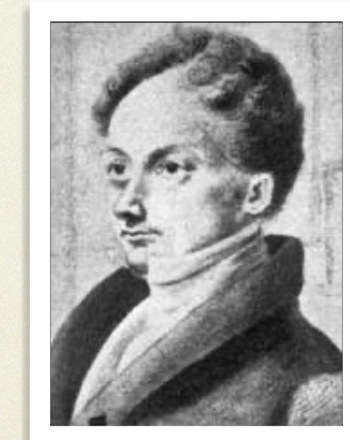
- David Hartley (1705 - 1757)
- David Hume (1711 - 1776)

ASOCIANISMUS

DŮLEŽITÉ POSTAVY

- **hlavní představitelé**
 - Thomas Brown (1778 - 1820)
 - James Mill (1773 - 1836)
 - John Stuart Mill (1806 - 1873)
 - Alexander Bain (1818 - 1903)
 - Hermann Ebbinghaus (1850 - 1909)
 - Ivan Petrovič Pavlov (1849 - 1936)
 - Edward Lee Thorndike (1874 - 1949)

DAVID HARTLEY (1705-1757)

- **Observations on Man, his Frame, his Duty, and his Expectations (1747)**
- zakladatel psychologické školy asocianismu
- snažil se dodat **fyziologický výklad** - vibrace ve smyslových orgánech a v nervech
- **počitky** – silnější vibrace, a **ideje** – slabé záchvěvy

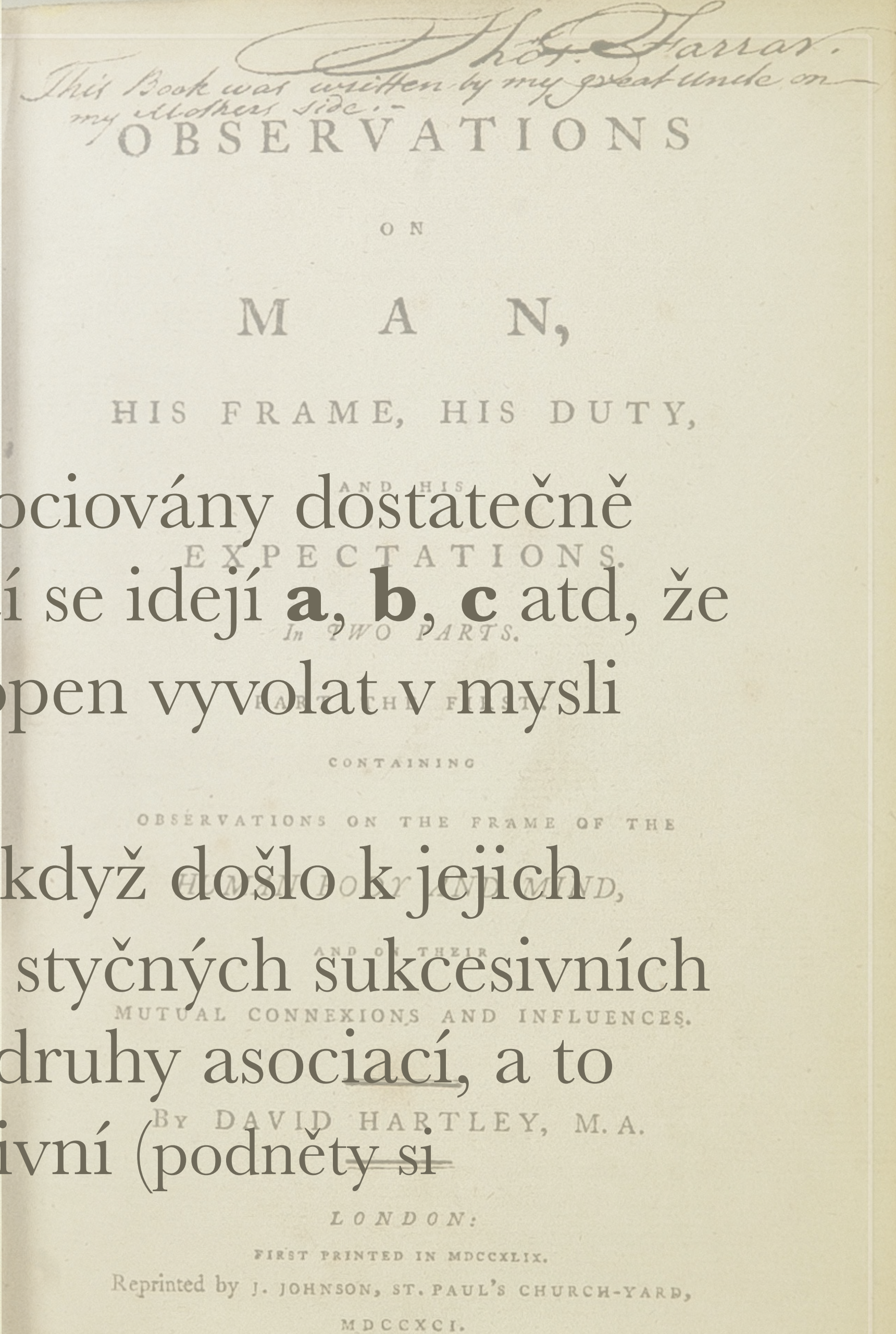
D Hartley.

- **Observations on Man (1747)**

- Propozice X.

“Jsou-li kterékoliv počitky **A, B, C** atd. vzájemně asociovány dostatečně častokrát, získávají takovou schopnost (*power*) týkající se idejí **a, b, c** atd, že kterýkoliv počitek **A** je vtištěn (*impressed*) sám, je schopen vyvolat v mysli příslušné ideje **a, b, c** atd.

Počitky lze prohlásit za vzájemně asociované tehdy, když došlo k jejich vtištění buď ve stejném časovém okamžiku, nebo ve styčných sukcesivních časových momentech. Můžeme tedy rozlišovat dva druhy asociací, a to synchronní (podněty si uvědomujeme současně) a sukcesivní (podněty si uvědomujeme krátce po sobě).”

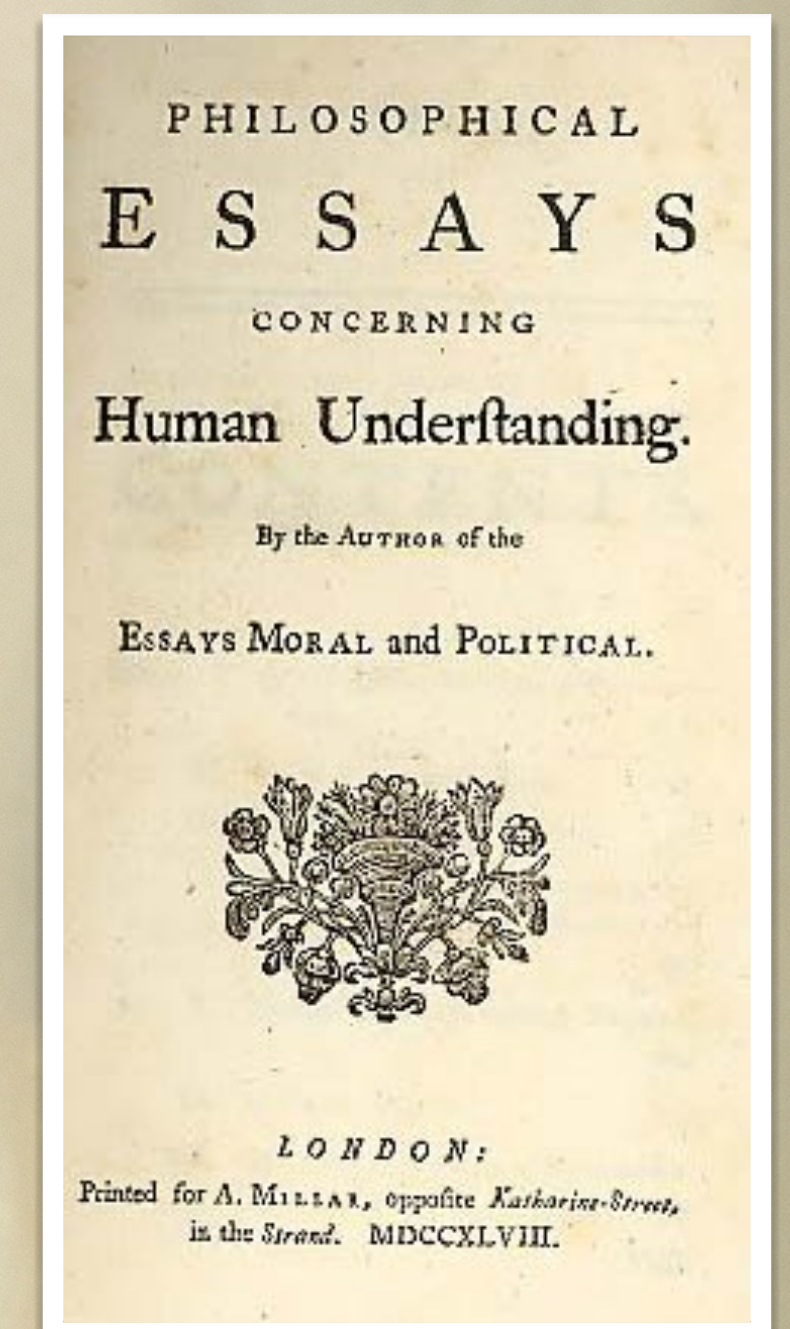
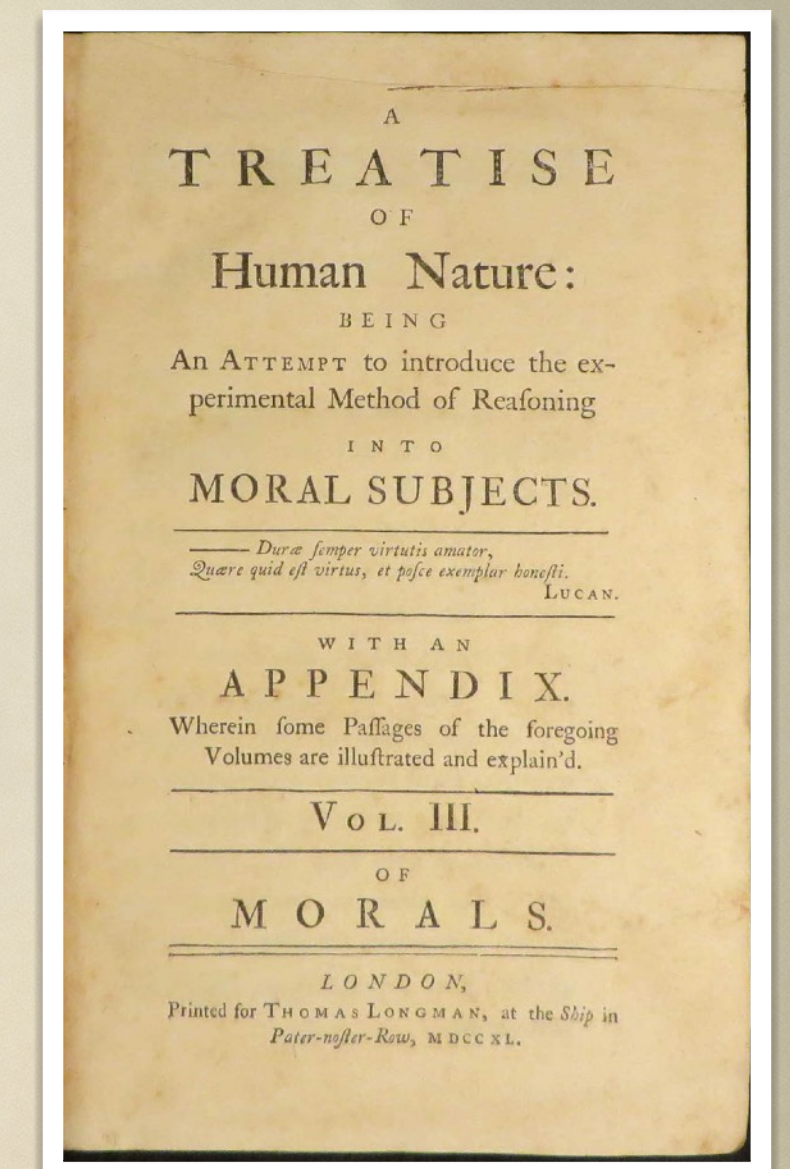

DAVID HUME (1711-1776)

David Hume

- základ vědy musí být založen na **zkušenosti a pozorování**
- **Pojednání o lidské přirozenosti**
- **Zkoumání o lidském rozumu**
 - psychické obsahy mysli - **percepce**
 - imprese** - živé percepce, které prožíváme
 - ideje** - slabší percepce, které jsou kopiemi našich impresí
- základní princip myšlení = **asociace**
- **3 formy** (principy spojení mezi idejemi)
 - podobnost
 - sousednost (dotyk v čase a místě)
 - příčina a následek

JAMES MILL (1773-1836)

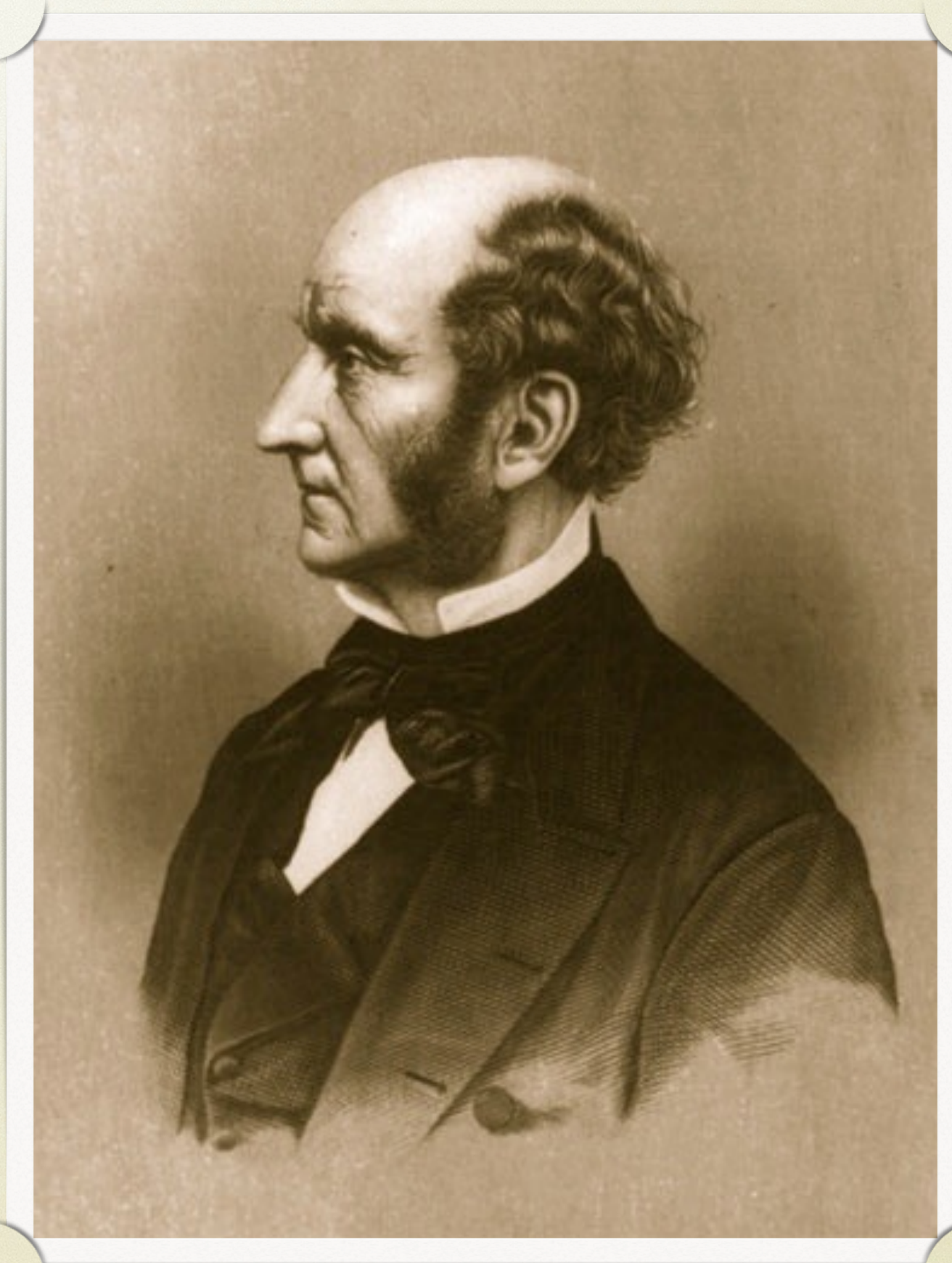
- **Analýza fenoménů lidské mysli (1829)**
- extrémní podoba asocianismu– duševní mechanika
- jsou jen dva druhy duševních prvků - počítky a ideje
- jednoduché ideje se nabalují jedna na druhou, až vytvoří složitější
(“Cihla je jedna komplexní idea, malta je jiná komplexní idea; tyto ideje, spolu s idejemi pozice a kvantity, se spojují v mou představu zdi”)

James Mill

JOHN STUART MILL (1806-1873)

- **A system of logic, ratiocinative and inductive** (1843)
- Duševní chemie
- **Subjektivita ženy** (1869)

J. S. Mill

- složité ideje jsou podobné chemické sloučenině - mají jiné vlastnosti než její jednotlivé prvky
- metody induktivního myšlení (tzv. Millovy metody) (**shody, rozdílu, sdružených změn**)
- orientace asocianismu k experimentální psychologii
- rozvoj lingvistiky - rozdělil "jména" na:
 - denotativní** - jde o určitý reálný objekt, třídu objektů či obsah
 - konotativní** - význam slova je ryze subjektivní záležitost

A
SYSTEM OF LOGIC
RATIOCINATIVE AND INDUCTIVE

BEING A CONNECTED VIEW OF THE
PRINCIPLES OF EVIDENCE
AND THE
METHODS OF SCIENTIFIC INVESTIGATION

BY
JOHN STUART MILL

NEW EDITION

LONGMANS, GREEN, AND CO.
27 PATERNOSTER ROW, LONDON
FOURTH AVENUE & 20th STREET, NEW YORK
BOMBAY, CALCUTTA, AND MADRAS

1873

All rights reserved

ALEXANDER BAIN

(1818 - 1903)

- první psycholog, poslední filozof-psycholog
- založil první psychologický časopis **Mind** (1876)
- obohatil psychologii o **fyziologické prvky**
- původce **psychofyzického paralelismu**
- **Smysly a intelekt** (1855) a **Emoce a vůle** (1859)
- jasně vymezené zákony asociace: zákon doteku (společného výskytu) a podobnosti

HERMANN EBBINGHAUS

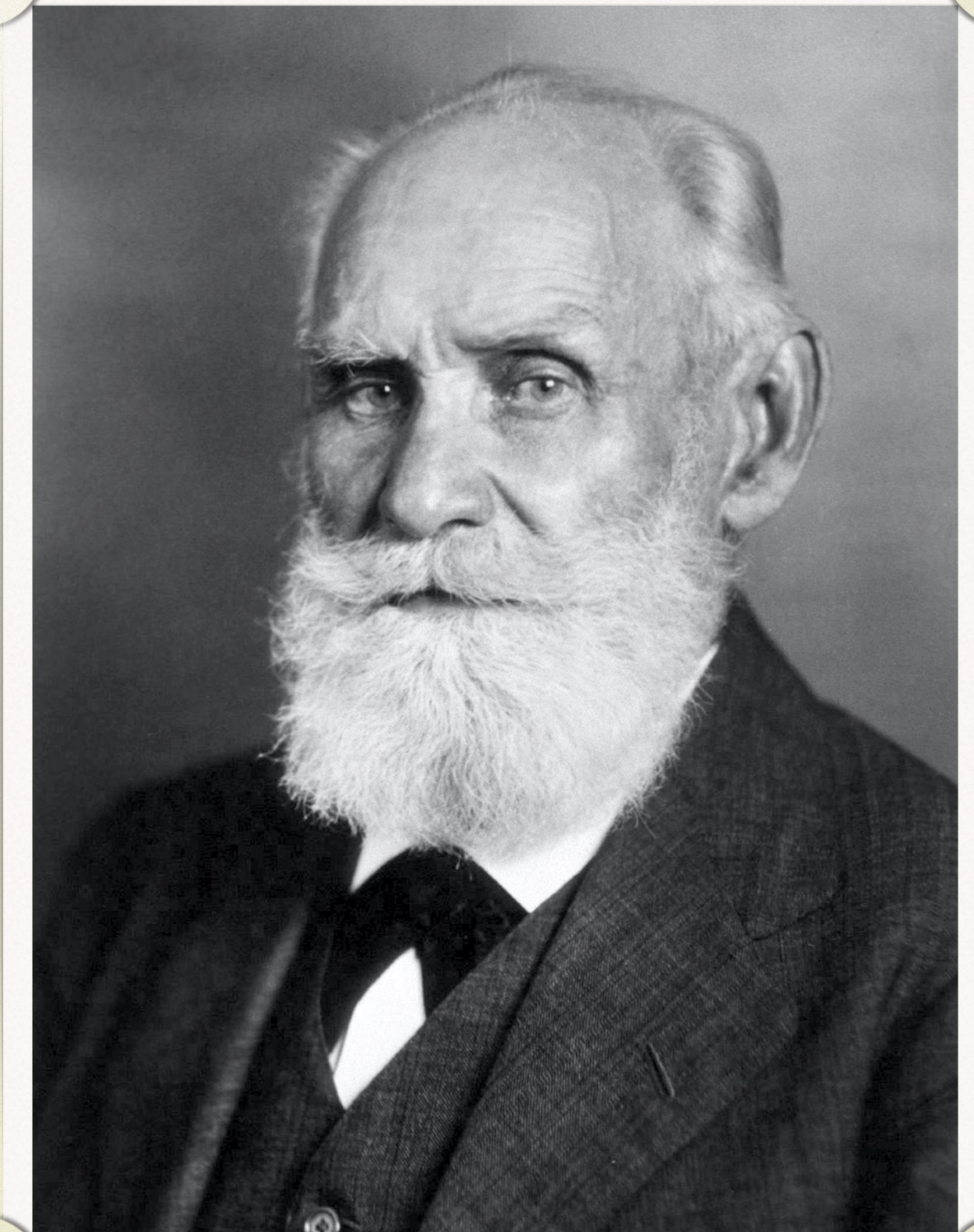
(1850-1909)

- **O paměti** (1885)
- provedl první důkladnou a systematickou empirickou studii asociací – výzkum paměti pomocí bezesmyslných slabik (MIB - DAX - BOK)
- první laboratorní aplikace striktně asocianistických principů na poli psychologie učení

IVAN PETROVIČ PAVLOV (1849-1936)

- fyziolog, výzkum trávení - vylučování trávicích šťáv v průběhu přijímání potravy
- povšiml si slinění u psů i bez přítomnosti přímého podnětu potravy – objevil **podmíněný reflex**

Prof. Dr. I. P. Pavlov

- podmiňování vysvětloval nikoli pomocí asociací, ale fyziologicky

- **zákony podmiňování**

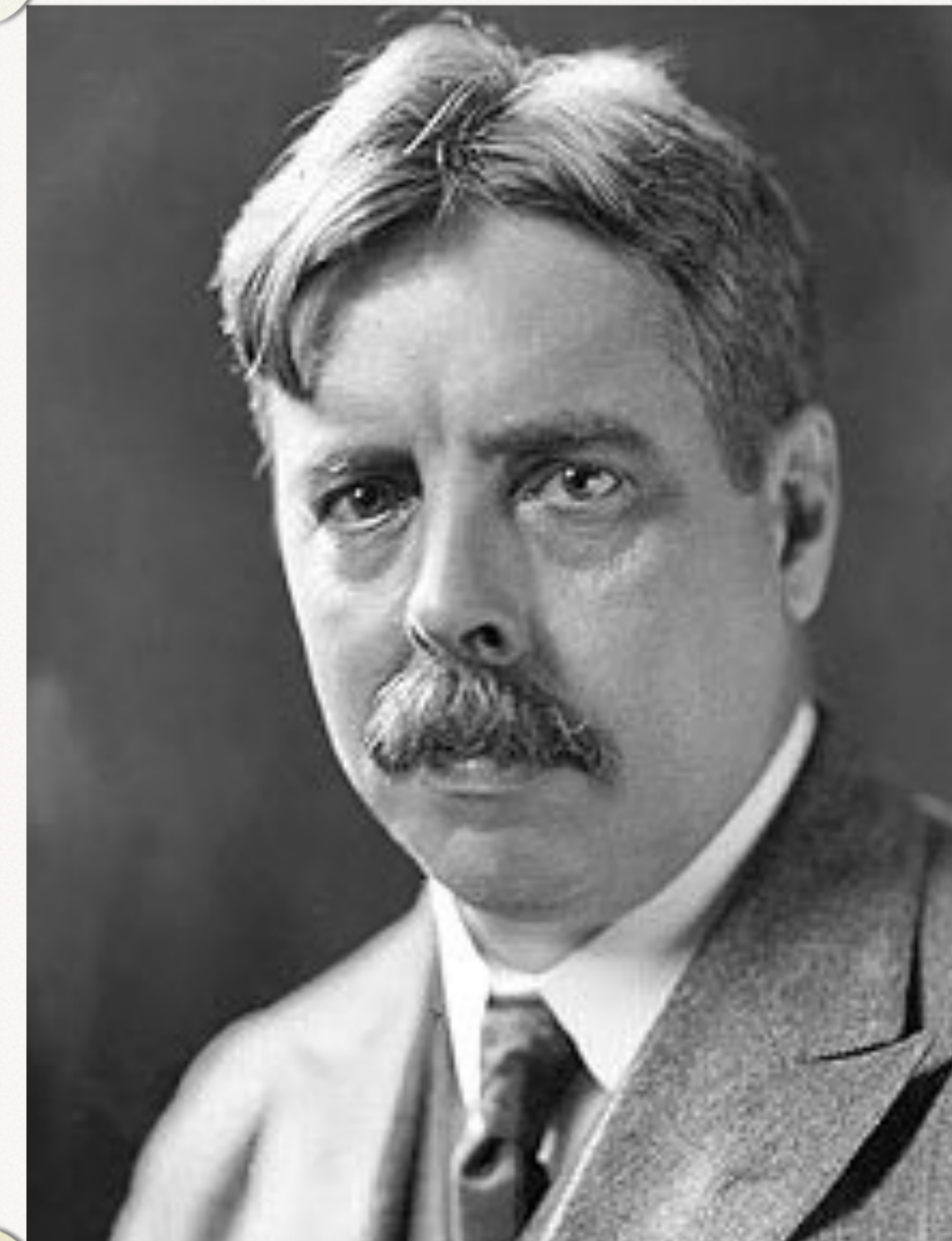
- časové řazení
- vyhasínání
- zobecnění
- diferenciacce

EDWARD LEE THORNDIKE

(1874-1949)

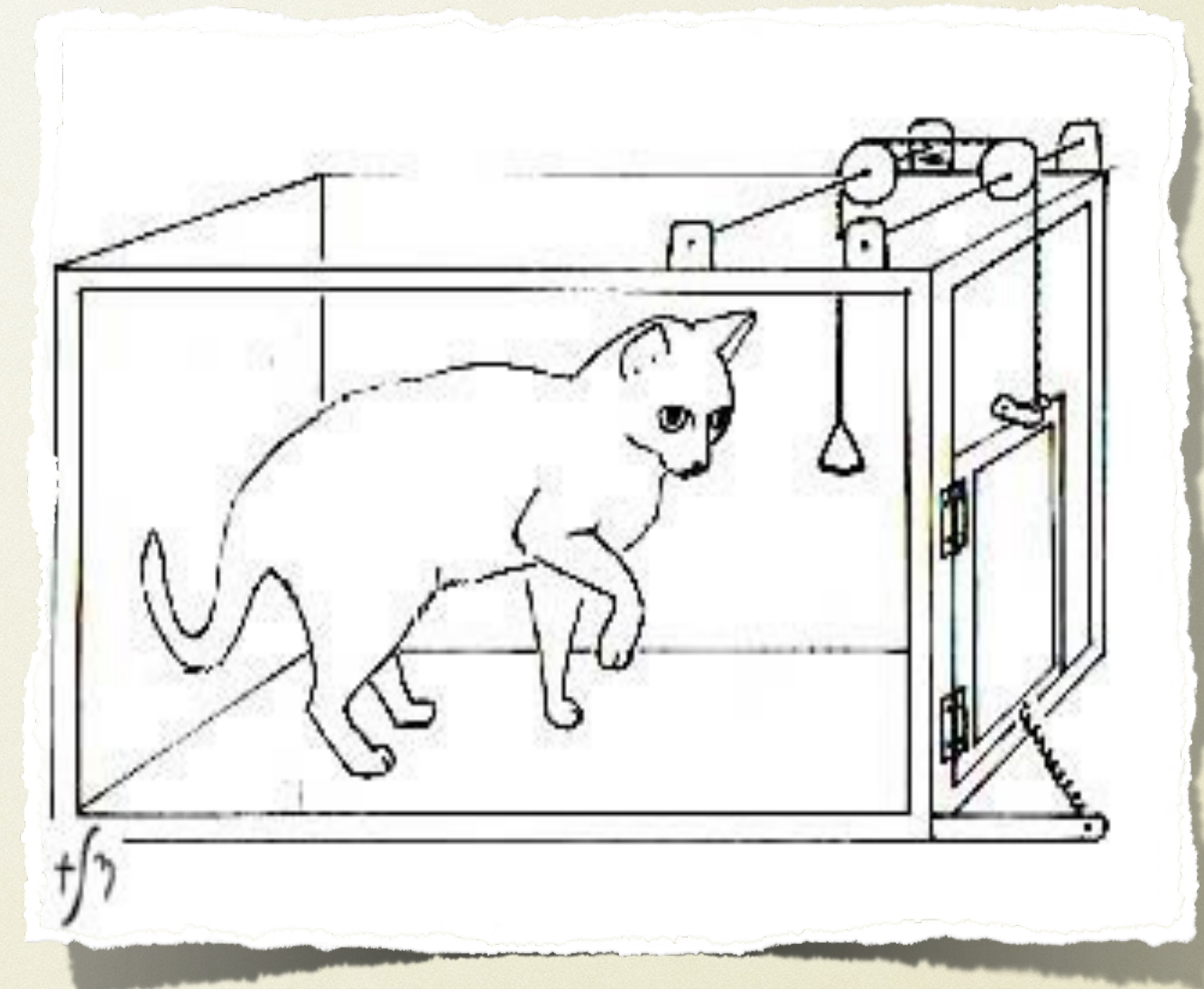
- čistě asocianistický způsob uvažování
- téma dizertace - instinktivní a inteligentní chování drůbeže
- **experimentálně** zkoumal **procesy učení u zvířat**
- bludiště se 3 slepými uličkami a jednou vedoucí ven a k jídlu a vodě - kuře se postupně zlepšovalo – podle Thorndika nikoli díky inteligenci, ale díky tomu, že ty náhodně zvolené činnosti, které vedly k úspěchu, způsobovaly uspokojivý stav, který tuto činnost posiloval

EDWARD LEE THORNDIKE

(1874-1949)

- výzkum s kočkami
 - 15 skříněk
 - z některých mohly uniknout lehce
 - z jiných až po složité kombinaci úkonů
- Thorndikovy závěry
 - kočky se naučily dostávat ze skřínky tak, že postupně vylučovaly neúspěšné postupy a nacházely **spojitosti mezi vhodným postupem a vytouženým cílem**

TEORIE KONEKCIONISMU

- zákony učení
 - **zákon účinku** (efektu)
 - **zákon cviku**
- teorie konekcionismu položila **základy behaviorismu** a zavedla experimenty se zvířaty jako převládající metodu

KRITIKA KONEKCIONISMU

- elementarismus
- učení pokus-omyl
- zákon účinku
- mechanistický determinismus

VLIV ASOCIANISMU NA DALŠÍ ROZVOJ PSYCHOLOGIE

- rozvoj teorií učení (behavioristické i neobehavioristické)
- započal systematický laboratorní výzkum zvířecího učení
- pokračoval pavlovovský výzkum podmíněných reflexů

ZAŘAZENÍ ASOCIANISMU VZHLEDEM K WATSONOVÝM PRESKRIPTIVNÍM DIMENZÍM

- **4 klíčové dimenze**
 - empirismus
 - molekularismus
 - determinismus
 - kvantitativní přístup